

Nemzetközi Biztonsági

Osztály

Varga István

664/NDI

004465/55/1983

Szigorúan titkos!

Készült: 12 pld-ban

Kapják elosztó iv szerint

Fénymásolva 2+1 példányban

Fénymásolva 1 példányban
0001 sz. példány

Handwritten notes:
1
0012
Jelentés
0001

a Varsói Szerződés tagállamai külügyminiszterhelyetteseinek
a stockholmi konferencia előkészítéséről tartott találkozájáról

/ Varsó, 1983. december 20-21. /

1.

A Varsói Szerződés tagállamai illetékes külügyminiszter-
helyetteseinek varsói találkozájára a Külügyminiszteri Bizottság
1983. októberi, szófiai ülésén létrejött megállapodás alapján
került sor a lengyel fővárosban 1983. december 20-21-én.

A találkozón a hét tagország képviselői konzultatív jellegű
megbeszélést folytattak az 1984. január 17-én Stockholmban kez-
dő európai bizalom- és biztonságerősítő és leszerelési intéz-
kedésekkel foglalkozó konferencia előkészületeiről.

A résztvevő bolgár, csehszlovák, lengyel, magyar, NDK-beli,
román és szovjet képviselőt fogadta Stefan Olszowski elvtárs,
a LEMP PB tagja, külügyminiszter.

Magyar részről Roska István külügyminiszterhelyettes vett
rész a találkozón. Kiséretében volt Varga István nagykövet,
Csejtei István és Szabó Sándor főelőadó.

A varsói alkalomról rövid, a résztvevőkkel egyeztetett
ténykommuniké jelent meg a december 22-i napilapokban.

KÜLÜGYMINISZTERI HIVE	
VEZETŐKÖZÖSÉGE	
Beérkezett: 98.12.21	Állás: <i>[Signature]</i>
Előjegyzés: <i>[Signature]</i>	

A kétnapos egyeztetőn minden résztvevő felszólalt. A beszédek tartalmi elemei a következők voltak:

a./ A.G. Kovaljov, szovjet külügyminiszterhelyettes hangsúlyozottan előzetes munka-jellegű elképzelésként kifejtette, hogy a stockholmi konferencia bonyolult és feszült európai- és világhelyzetben ül majd össze.

J. V. Andropov elvtárs november 24-i nyilatkozata alapján ismertette a Szovjetuniónak az amerikai középhatótávolságu rakéták nyugat-európai telepítése nyomán tett válaszlépéseit. A szovjet intézkedések a telepítéssel megnövekedett veszélyekkel arányosak s kizárják, hogy a nyugati országok megsérthessék a katonai erőegyensúlyt. Értelmetlenné váltak a kapcsolatos genfi tárgyalások s azok folytatása csak elleplezné az amerikai fegyverkezési program folytatódását. A rakéta telepítés ellentmond az európai béke- és biztonsági folyamatnak, a madridi találkozó záródokumentumának és a stockholmi konferencia céljának; a veszélyek csökkentésének, a bizalom építésének és megállapodási törekvéseknek. Bár nincs áthághatatlan fal Stockholm és a világban zajló események között, a szocialista országok mégis abban érdekeltek, hogy a konferencia, amely hosszú küzdelmük eredménye, ne konfrontációs fórum, hanem tárgyszerű, konstruktív tárgyalások színhelye legyen.

A Varsói Szerződés tagállamai, bátran támaszkodva a konferencia mandátumára, az abban rejlő lehetőségekre, sokat tehetnek az európai feszültség csökkentéséért. A Politikai Tanácskozó Testület 1983. januári prágai nyilatkozata, párt- és állami vezetőink júniusi moszkvai állásfoglalása és a Külügyminiszteri Bizottság októberi szófiai ülésének közleménye tartalmazza közös álláspontunk alapvető elemeit. A bizalom- és biztonsággerősítő intézkedések szükségessége ma erősen "kopogtat az ajtón".

A mandátum lehetővé teszi, hogy érvényt szerezzünk az erőszakról való lemondásnak. A vonatkozó szerződés-tervezetünk felvetésekor azonban reálisan figyelembe kell venni a fejlemények alakulását magán a konferencián, mint ahogyan arról A.A. Gromiko elvtárs is szólt Szófiában. Indokolt, hogy nézőpontban tartsuk más közös javaslatainkat is, többek között a katonai költségvetés befagyasztására vagy az európai térség vegyi fegyverektől való mentesítésre irányuló kezdeményezéseinket.

A helsinki Záróokmányban szereplő bizalom- és biztonság-erősítő intézkedések /hadgyakorlatok bejelentése, csapatmozgások előrejelzése, résztvevők létszámának korlátozása, légi és tengerészeti erők gyakorlatainak előzetes regisztrálása, katonai megfigyelők cseréje, stb./ továbbfejlesztése a mai helyzetben két alapvető követelményt vet fel. Egyrészt azt, hogy a kidolgozandó intézkedéseknek tényleg a bizalmat kell növelniük, másrészt pedig meg kell védenünk a V.Sz. katonai potenciálját. Ez utóbbit a Szovjetunió a "szentek szentjeként" kezeli és határozottan el fogja utasítani az ezzel ellentétes törekvéseket a konferencián. A Szovjetunióban most foglalkoznak a katonatechnikai intézkedések paramétereivel. Döntésük meghozatala a konferencia megnyitása előtt várható.

Az egyeztetett bizalom-erősítő intézkedéseket menet közben és halasztás nélkül életbe kell léptetni. Ezek nem függhetnek semmilyen más európai fórumtól vagy utórendezvénytől, közöttük a bécsi utótalálkozótól sem. Ehhez a résztvevők valóságérzéke és politikai akarata szükséges.

Amint Gromiko elvtárs a finn külügyminiszter előtt aláhuzta, "az enyhülés még nem mondta ki az utolsó szót". Energikus erőfeszítésekre van szükség annak érdekében, hogy a konferencia kezdettől fogva helyes uton haladjon és hogy eredményes legyen.

Szovjet tapasztalatok szerint az európai semleges országok aggódnak a feszültség növekedése miatt és nagy várakozással

tekintenek a konferencia elé. Konkrét javaslataikat még nem dolgozták ki, de elképzeléseik szerint létre kell hozni a bizalom-erősítő intézkedések második nemzedékét.

A tervek szerint a szovjet fél az osztrák és a svéd viszonylat után januárban a jugoszláv féllel is konzultálni fog.

A nyugat-európai országok most alakítják ki javaslataikat. Decemberben szovjet-francia megbeszélésre kerül sor a stockholmi konferenciáról.

Kovaljov elvtárs bejelentette, hogy A. Gromiko elvtárs részt vesz a konferencia megnyitásán, amelyet fel kíván használni kétoldalu találkozókra is. Célszerű lenne, ha a többi szocialista országot is külügyminiszteri szinten képviselnék a nyitó ülésen. Ez megfelelő alkalmat nyújtana arra, hogy egyeztetett külpolitikai törekvéseink szellemében kifejtjük álláspontjainkat az európai térség helyzetéről és az időszerű más nemzetközi kérdésekről.

b. / Bolgár részről rámutattak, hogy több javaslatunk hasonló a semleges és el nem kötelezett országok ilyen jellegű kezdeményezéseivel, ami kedvező előfeltétel esetleges elfogadásukhoz. A politikai-szerződéses javaslatok közül a katonai erő alkalmazásáról történő kölcsönös lemondásról szóló szerződés-tervezetet, valamint a katonai szövetségek kibővítésének és tevékenységük új térségekre való kiterjesztésének megakadályozását említették. Az atomfegyverek elsőkénti alkalmazásáról történő lemondás, a nukleáris fegyverkészletek befagyasztása, az atomfegyverkészletek beszüntetése, az atomfegyvermentes övezetek létrehozása, valamint Európának a vegyi fegyverektől való megszabadítása ugyancsak olyan javaslatok, amelyeknek a megvalósításáért Stockholmban sikra szállhatunk. Bulgária jelentőséget tulajdonít a balkáni atomfegyvermentes övezet kérdésének. Szükség van a szocialista országok álláspontjának alátámasztására a propaganda eszközeivel is.

c./ A csehszlovák felszólalás aláhuzta, hogy a meg nem támasztási szerződés-tervezet, a nukleáris fegyverek elsőként való használatáról történő lemondás, az atomfegyvermentes övezetek kérdése olyan kezdeményezések, amelyek beférnek a konferencia mandátumába és alkalmasak az amerikai rakétatelepítés utáni helyzetben a bizalom helyreállítására. Ugy kell dolgoznunk, hogy közös platformot teremtsünk a sémleges országokkal. Növelnünk kell az USA és a nyugat-európai országok ellentéteit. A szocialista álláspont népszerűsítésére többek között gyűlések szervezésével is nagy figyelmet kell fordítani, ami fontos a nyugat-európai békemozgalmak erősítése érdekében is. Fel kell készülni arra, hogy Stockholmban szocialista-ellenes tüntetések lesznek a konferencia idején.

d./ Lengyel részről a lehetséges kezdeményezések között első helyen az erőszakról történő lemondásról szóló szerződés-tervezetet említették. A lengyel álláspont szerint a "bizalom- és biztonság-erősítő intézkedések" fogalma nem azonos a helsinki Záróokmányban megfogalmazott "bizalom-erősítő intézkedések" fogalmával, mert a "biztonság-erősítő intézkedésekkel" történt kibővítés a stockholmi konferenciának szélesebb, politikai tartalmu jelentőséget biztosít. A konferencián átfogó vitát kell folytatnunk az európai bizalom- és biztonság-erősítés összes témaköréről. Mindhárom országcsoport egyetért pl. abban, hogy a helsinki Záróokmányban elhatározott néhány intézkedés paramétereit meg kell változtatni, különösen a nagy hadgyakorlatok bejelentésével kapcsolatosan. Fontos a hadgyakorlatok létszámának és nagyságrendjének korlátozása. Megvitathatók lesznek a nagy csapatmozgások, valamint a nagy légi- és haditengerészeti gyakorlatok bejelentésére vonatkozó, korábbi javaslataink is.

Bár a konferencia mandátuma sem nem tartalmazza, sem nem írja elő a nukleáris fegyverekkel történő foglalkozást, lengyel részről a konferencián felvethetőnek tartják azt a közös javaslatunkat is, hogy az Európában atomfegyverrel rendelkező összes állam vállaljon kötelezettséget arra, hogy elsőként nem vet be

atomfegyvert. Napirendre kerülhet az atomháború tévedés vagy véletlen következtében történő kitörésének megakadályozására irányuló intézkedések szükségessége és az atomfegyverek övezetkénti korlátozásának vagy "megritkításának" gondolata is. Lengyel részről utaltak az 1980-ban a madridi találkozón beterjesztett bizalom erősítési javaslatuk fokozatos, lépésről-lépésre történő megközelítési módszerének időszerűségére is.

A lengyel felszólalás rámutatott annak veszélyére is, hogy megkérdőjelezi a jaltai és a potsdami szerződések, valamint a jelenlegi európai területi-politikai rend érvényességét. Másfelől Kohl kancellár Jaruzelski elvtársához nemrég intézett levele arról is tanuskodik, hogy az NSZK az eddiginél fontosabb szerepet kíván játszani a kelet-nyugati párbeszédben, s hogy az NSZK-t nyugtalanítják a kialakult helyzetnek a nyugatnémet "keleti politika" szempontjából kedvezőtlen következményei.

e./ Az NDK álláspontja szerint a szocialista országoknak Stockholmban kezdettől fogva konkrét javaslatok egész sorozatával kell fellépniük. Olyan javaslatokra is szükség van, amelyek közvetve vagy közvetlenül az amerikai rakéták nyugat-európai telepítése ellen irányulnak. Ilyenek pl. az erőszak alkalmazásáról való lemondásról szóló szerződés mellett a nukleáris fegyverek elsőkénti alkalmazásáról való lemondás, atomfegyvermentes övezetek létrehozása, az atomfegyverkészletek befagyasztása és az atomfegyverrel nem rendelkező államok biztonságát szolgáló garanciák. Mivel a NATO-államok álláspontja miatt ezekről a kezdeményezésekről nehéz lenne megállapodás elérése Stockholmban, egyelőre nem lenne célszerű ezeket hivatalos javaslatok formájában beterjeszteni. E terveink felvázolásával és megindoklásával azonban támadásba mehetünk át a konferencián, differenciálhatjuk a nyugati országokat, s előkészíthetjük a talajt ezen javaslataink későbbi megvalósításához.

A katonai téren benyújtandó javaslataink célja a VSZ és a NATO tagállamai katonai tevékenységének kölcsönös korlátozása és a meglepetésszerű támadás veszélyének mérséklése. Mindenekelőtt a hadgyakorlatok méreteit kell korlátozni, s a hadgyakor-

latokat szigorubb ellenörzés alá kell vonni. Kezdetöl fogva hangsulyoznunk kell, hogy a megállapodás rövid idön belül történő elérésében vagyunk érdekeltek. Ellenezzük a NATO-államok azon törekvéseit, hogy a megállapodásokat a bécsi utótalálkozóig, vagy még tovább halogassák.

Érdemes lenne felkarolnunk azokat a nyugati biztonságpolitikai elképzeléseket, amelyeket reálisan gondolkodó nyugat-európai erők a NATO-stratégia alternativájaként javasolnak. Hangsulyoznunk kellene javaslataink erkölcsi vonatkozásait, valamint a politikai és a katonai kiszámíthatóság szükségességét. Ügyelnünk kell arra is, hogy javaslataink feleljenek meg a Madridban elfogadott mandátumnak, mert ezzel léphetünk fel a leghatásosabban az ellen, hogy a NATO-államok a mandátummal visszaélhessenek.

f./ A román beszéd abból indult ki, hogy a nemzetközi helyzet romlásának az oka a nukleáris fegyverkezési hajsza és a befolyási övezetek újra felosztása. Az amerikai rakétatelepítés vezetett oda, hogy a Szovjetunió kivonult a genfi tárgyalásokról és ellenintézkedéseket tesz. Ceausescu elvtársat idézve rámutatott annak szükségességére, hogy mind a telepítést, mind az ellenintézkedéseket fel kell függeszteni és fel kell újítani a tárgyalásokat.

A konferencia fontos témája lehet:

- az erőszakról való lemondás;
- a katonai tevékenységek csökkentése a határövezetekben;
- a kölcsönös információ és konzultáció bővítése katonai területeken;
- atomfegyvermentes folyosó a NATO és a VSZ között;
- a többnemzetiségű hadgyakorlatokról való lemondás;
- atomfegyvermentes övezetek, beleértve a Balkánt is;
- válsághelyzetek megelőzése és kezelése;
- a külföldön lévő csapatok növelésének, a támaszpontok korszerűsítésének tilalma;
- katonai kiadások befagyasztása.

A konferencián tiszteletben kell tartani az ügyrendi szabályokat. A román párt és állami vezetés üdvözli a külügyminiszteri szint részvételét a megnyitón. Küldöttségük a konferencián együtt kíván működni a szocialista országok és más államok küldöttségeivel.

g./ A magyar felszólalás az Andropov elvtárs nyilatkozata alapján közzétett kormánynyilatkozatunk szellemében foglalkozott a konferencia külső körülményeivel. A stockholmi konferencia lehetőségeit úgy értékelte, hogy megfelelő hasznosítása hozzájárulhat az össz-európai folyamat belső egyensúlyának javításához. Fórumot nyújt a Varsói Szerződés eddigi, vonatkozó javaslatainak hasznosításához. Értékeljük a konferenciával kapcsolatos nyugat-európai, illetve USA-álláspontot, s hangsúlyoztuk az európai semleges országokkal való együttműködés fontosságát.

A Varsói Szerződés javaslatai közül kiemeltük a meg nem támadási szerződés-tervezetet és az atomfegyver elsőként való használatáról történő lemondás jelentőségét. Utaltunk az atomfegyvermentes övezetekkel kapcsolatos magyar érdekeltségre. A bizalom-erősítő intézkedések sorában fontosnak nyilvánítottuk a már meglévő intézkedések korszerűsítését. Kifejtettük, hogy a Szovjetunió van abban a helyzetben, hogy a leginkább érzékelje a közös biztonságunkkal kapcsolatos szempontokat, amelyeknek meghatározó szerepük lesz a tárgyalásokon képviselendő közös álláspontunkban. Felhívtuk a figyelmet a várható nyugati megközelítés és javaslatok elfogadhatatlan elemeinek elvetésére. Fontosnak tartottuk, hogy a kidolgozandó intézkedések a szocialista érdekekkel összhangban arányosak és kiegyensúlyozottak legyenek.

Kiinduló alapként hangsúlyoztuk, hogy a közös védelmi képesség megőrzésében és a konferencia eredményességében való közös érdekeltségünk szükségessé teszi a szocialista országok szoros együttműködését a stockholmi konferencián.

Előzetes formában egyetértésünket fejeztük ki a külügyminiszteri szint célszerűségével kapcsolatban a konferencia megnyitóján. Üdvözlöttük és támogattuk az erre vonatkozó, akkor már ismert szovjet döntést.

III.

Összefoglalóan megállapítható: bár a szovjet álláspontot csak nagyon előzetes formában fejtették ki, a megbeszélés mégis hasznos volt, mert megjelölte a konferencián képviselendő álláspontunk és taktikánk alapvető irányait. A helyzetértékelést és a konferencia megítélését illetően a többi küldöttség felszólalása lényegében egybeesett a szovjet véleménnyel, amellyel - a román delegáció kivételével - egyetértésüket is nyilvánították.

A tanácskozást egészében véve a közös törekvések jellemezték. Ebben a légkörben még a román küldöttség is - fenntartva sajátos megközelítését - hangsúlyozta a Varsói Szerződés tagállamai eddigi kezdeményezéseinek jelentőségét.

Olszowski elvtárs a konferenciát az enyhülés fontos, potenciális tényezőjének nevezte, amely a kelet-nyugati párbeszéd csatornája lehet, s amelynek katonai jelentősége is van az amerikai rakéták telepítése miatt.

Többen felvetették, hogy a konferencia első ülősszaka után a külügyminiszterhelyettesek ismét értékeljék a fejleményeket.

A megbeszélésen kifejtett nézetek és vélemények alapján a várható konkrét javaslatok két csoportba oszthatók:

a./ a politikai-szerződéses jellegű kezdeményezésekre, amelyek előterjesztésére a konferencia menetének értékelése alapján kerülhet sor a későbbiekben;

b./ a katonai-technikai jellegű bizalomerosztó intézkedésekre, amelyek közül először a már meglévő továbbfejlesztése kerül megtárgyalásra.

Egyidejűleg várható, hogy a konferencián határozottan ellenezni fogjuk a nyugati felvetéseket az információ-nyújtásról, az ellenőrzésről és az ugynevezett áttekinthetőségről. Mindezekben a tényleges intézkedések tartalma lesz a kiindulási alapunk.

Figyelmet érdemelnek azok a vélemények, amelyek a konferencia propaganda előkészítésének szükségességét hangsúlyozzák a szocialista országok részéről.

Teljes volt az egyetértés, hogy a megnyitón célszerű a külügyminiszterek részvétele.

Budapest, 1983. december 23.

Varjú O.